הרב זאב וייטמן
רב תנובה

תנובה - בנתיב הכשרות[1]

תנובה עוסקת לא רק בתחום החלב אלא גם בעופות, בשר, דגים, ממרחים ורטבים, מוצרי מאפה, מוצרי עוף, הודו, בשר, נקניק ועוד. במסגרת זו, נעסוק רק במערכת הכשרות של תנובה חלב.

לתנובה שבעה מפעלים לייצור מוצרי חלב וסויה:

- מחלבת רחובות המייצרת חלב ומשקאות חלב בכל רמות הכשרות, בכל סוגי האריזות, באחוזי שומן שונים, עם טעמים ותוספות ועוד.
- מחלבת טנא נגה בקרית מלאכי מייצרת גבינות מלוחות וקממבר.
- מחלבת אלון תבור המייצרת מוצרי גביע: גבינות רכות וקוטג', גבינות שמנת, יוגרטים, מוצרי ניגרת: אשל, שמנת, לבן ומעדני חלב.
- מחלבת תל יוסף מייצרת גבינות קשות, גבינות מותכות, גבינות שמנת, חמאה, ואבקת חלב.
- מחלבת הרדוף שמייצרת מוצרים אורגנים, וגבינות מיוחדות.
- "בעמק" מפעל לעיבוד מי גבינה המייצר חלבוני חלב ולקטוז.
- מפעל פרווה לייצור מוצרי סויה

המפעלים האלה מקבלים את החלב מ-750 רפתות ודירים.

הדבר הראשון עליו אנחנו משגיחים ברפתות נועד למניעת חשש לחלב טרפות. כל ניתוח שנעשה ברפת נעשה בנוכחות משגיח שמוודא שהניתוח נעשה באופן כזה שלא גורם לחשש הטרפתה של הפרה. אנחנו מפקחים על 850 ניתוחים בשנה, כלומר על 3 ניתוחים בממוצע כל יום, כולל ערבי שבת וחג, וחול המועד. מתוך בדיקה שאנחנו עושים כל שנה אנחנו מעריכים שכמעט ואין מקרים בהם מנתחים מבלי להודיע לנו ומתוך כל הפניות הרבות שקיבלנו הגיע מפקח לכל אחד מהניתוחים. מתוך 850 ניתוחים היה משגיח ב-848 ניתוחים. שני ניתוחים המשגיחים לא הצליחו להגיע: האחד נעשה לבסוף בנוכחות יהודי ירא שמים שהיה במקום, והשני, שנעשה ללא השגחה. נאלצנו להוציא את הפרה מהחליבה.

במלחמת צוק איתן, וכמו בכל פעם שיש התקפות טילים על ישראל בצפון או בדרום נפגעות גם רפתות. במקרה כזה אנו צריכים לשלוח צוות שיבדוק מה עושים עם הפרות שנפגעו והאם יש צורך להוציאם מהחליבה.

באשר לחלב ישראל - כל הרפתות בארץ המספקות לתנובה חלב פרות הינן בבעלות יהודים. חלק מהדירים המספקים לתנובה חלב צאן הינם בבעלות לא יהודים. בדירים הללו יש השגחה על כל חליבה וחליבה מתחילתה עד סופה באמצעות מצלמות[2].

אחד הדברים שעשינו על פי דרישת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, היה להשגיח מפעם לפעם גם ברפתות

1. תקציר מהרצאה בכנס הכשרות תשע"ה.
2. וראה בגליון זה את מאמרו של הרב דוב לנדאו בעמוד 34 ואת הנספח שלאחריו, וראה עוד בנתיב החלב ד' עמ' 43 מאמרי בנושא זה.

שבהם חולבים לא יהודים והבעלים אינם שומרי מצוות, ובנושא זה אנו פועלים על פי הנחיותיו[3].

הפיקוח בעזרת מצלמות נעשה ברוב המקרים לצורך בדיקה שהחליבה שנעשתה בשבת נעשתה כדין ואין בעיה של הנאה ממלאכה שנעשתה באיסור בשבת.

ברמת כשרות מהדרין - אנחנו מוודאים שלא יהיה ערוב של חלב שנחלב בשבת באיסור. הפיקוח נעשה בסיוע משגיחים או מצלמות המוודאים שהחליבה בשבת נעשתה כדין. בכל המקומות בהם אין לנו השגחה הרי שאנו מפרידים את החלב שנחלב בשבת מהחלב שנחלב בשאר ימות השבוע ולא משתמשים בחלב זה למהדרין.

במקומות בהם יש רובוט חליבה, שחולב את הפרות לבד ללא כל מעורבות אדם והחלב נחלב ללא כל איסור שבת, ולכאורה גם אין כאן חשש חלב נכרים, אנו בכל אופן מבצעים השגחה בעזרת מצלמות כדי לוודא שהמערכות לא התקלקלו ותוקנו בשבת ע"י יהודי תוך כדי חילול שבת.

לקראת פסח אנחנו דואגים למזון ללא גורמי חמץ לכל הפרות החולבות. מלבד האיסור ליהנות מחמץ בפסח – איסור שכולל גם את האכלת הבהמות - יש גם חשש כשרות בחלב שנחלב מפרה שאכלה חמץ בפסח. אנחנו מאפשרים להזין את הפרות גם בשחת ובתחמיץ מחיטה כשרים לפסח, וזאת לאחר שאנחנו עושים השגחה על קציר החיטה, שנעשה לפני שיש גרעינים בשבולת.

דבר נוסף שנבדק לקראת פסח זו יעילות סינון החלב. לקראת תחילת הייצור לפסח אנו מוודאים שכל הרפתות מקפידות לסנן את החלב בסינון עדין מחשש שמא יכנס משהו מהאזור או מהעטינים של הפרה.

השגחה ממוחשבת נעשית גם במיכליות המובילות חלב. המיכליות הללו יודעות לזהות מהיכן נשאב החלב ומה הכמות שנלקחת בכל מקום, וגם בכך יש שיפור משמעותי מבחינת ההשגחה על הובלת החלב מהרפת למחלבה.

3. ביקורים של משגיחים, 6-5 ביקורים בחודש בזמני חליבה משתנים.